1

Чи ж не гоже ж то нам буде
Словом давнім, брате,
Словом трудних оповідок
Пісню надпочати,
Пісню тому Ігореві,
Святослава сину,
Що водив колись на бійку
Храбрую дружину?
Та й почати тую пісню,
Як билина бає,
А не з думки, не з замислу,
Як Боян співає.
Бо Боян той, як кому лиш
За пісню береться,
То мислею по дереві
Так і розтечеться.
І ганяє сірим вовком
Через гори, яри,
І літає орлом сивим
Під самії хмари.
І лиш було усобиці
Давні спогадає,
Десять соколів на стадо
Лебедів пускає.
І которую лебідку
Сокіл дотикає,
Та лебідка попереду
Пісню і співає
То старому Ярославу,
То тому Мстиславу,
Що касозького Редедю
Зарізав на славу.

Або коли спогадає
Недавню годину,
То й Красному Романові,
Святослава сину.
Не соколів на лебідок
Той Боян пускає:
То він пальці свої віщі
На струни спускає.
І на живі тії струни
Лиш пальці наскочуть,
То вони вже самі славу
Князям і бренькочуть.

Так пічнемо ж собі, брате,
Пісню ту співати
Від Владимира старого
До Ігоря того,
Що закріпив собі розум
На буйнії волі,
Що наострив своє серце
Одвагою в полі;
Що з одваги і дружину
Повів молодецьку
За рідную землю руську
В землю половецьку.

2

Глянув Ігор против сонця —
Сонце померкало,
І од него ціле військо
Тьмою прикривало.
А він каже до дружини:
"Браття і дружино!
Лучче ж нам потятим бути

Ніж в полоні гинуть!
А сядемо, милі браття,
На бистрії коні,
Подивимся, погуляєм
По синьому Доні!"
Спала князеві охота
Дону скуштувати;
І в запалі забув знам'я
І став промовляти:
"Хочу з вами, русинами,
Військом молодецьким,
Коп'є своє приломити
В полі половецькім
Хочу в полі половецькім
Голову зложити
Або Дону великого
Шеломом попити!.."

О Бояне мій, Бояне!
Старий соловію!
Пощебечи полки тії,
Бо я не умію.
Ти по дереві мисленнім
Соловейком граєш,
Ти до хмари і до неба
Думкою літаєш.
Ти споїв би враз і славу,
І тодішнє горе,
Ти слідив би за Трояном
Через ліса-гори.
Скажи ж мені, як почати,
Подай мені руку!..
Може, було так співати
Олегову внуку:
Не соколи через поле

Од вітру несуться,
Галичі стада до Дону
Великого б'ються.
Або, може, мій Бояне,
Велесовий внуче,
Може, мені так почати,
Може, буде лучче:
Іржуть коні за Сулою;
В Києві весілля;
Трублять труби в Новограді,
Стяги край Потивля.
Ігор тілько Всеволода
Милого чекає.
Аж Всеволод прибуває,
Брата і вітає:
"Один ти, мій брате-світе!
Одна моя слава!
Таж обидва ми, Ігорю,
Сини Святослава!
Сідлай, брате, свої коні,
А мої готові,
Там, у Курська, осідлані
Стоять наготові.
А мої куряни — жваві
І свідомі діти:
Вони в мене під трубами
Змаленьку вповиті,
Кінцем коп'я годовані,
Зросли у шеломі,
Путь-дороги їм відомі,
Яри їм знакомі.
У них луки натягнуті,
А тули одкриті,
У них шаблі наострені
Ще й крівлею злиті.

Самі скачуть серед поля,
Як вовки кроваві,
Шукаючи собі честі,
А князеві слави!"

І вступив могучий Ігор
В стремено ногою.
І поїхав з своїм військом
По чистому полю.
Сонце йому путь-дорогу
Тьмою заступає,
І ніч стогне і грізьбою
Птахів розбуджає,
І звірина серед степу
Свище, завиває
І на дереві високім
Диво викликає.
І шле чутку на Помор'є,
Сулу і Сороже,
Волгу, Корсунь і до тебе,
Тьмуторканський боже.
І половці неготові
Дороги обрали
І до Дону великого
Степом пробігали.
І скрипіли їх теліжки
В опівнічну пору,
Як лебеді розпущені
По синьому морю.

Веде Ігор своє військо,
К Дону поспішає,
А біда його без часу
Птахів попасає.
Та й вовки в ярах подобно

Лиха виглядають,
І орли на кості клектом
Звірину скликають.
На червоні щити брешуть
Степові лисиці…
О Руськая земле, земле!
Ти вже на границі!

Довго-довго ніч смеркає,
Зоря-світ запала,
Мла по полю розкотилась,
Поля повкривала.
Заснув щебет соловійний,
Галки починають,
А русини серед поля
Міцно спочивають.
І все поле згородили
Своїми щитами,
Шукаючи собі честі,
А князеві слави.

З

Рано в п'ятницю русини
Половців нагнали
І полки їх поганії
Прахом потоптали.
І розсипались стрілами
По вражому полю,
Красних дівок половецьких
Гнали у неволю.
Брали злото й паволоки,
Брали й оксамити,
А лишкою мости собі
Почали мостити.

І мостили по болотах
Та по трясовинах
Опанчами, кожухами,
Зроччям половчина.
А червоний стяг і чілку,
Білую хоругку
І ратище срібне дали
Олегову внуку.

І Олега гніздо храбре
Спочивати сіло;
О, далеко ж воно, бідне,
В поле залетіло.
Ніби воно й не родилось
Само для обижі
Ні соколу, ні кречету,
Ні звірині хижій;
Ні соколу, ні кречету,
Ні орлову сину,
Ані тобу, чорний ворон,
Вражий половчину!

А Гзак уже сірим вовком
Вибігає з дому,
А за Гзаком Кончак їде
К великому Дону.

На другий день дуже рано
Руські поглядають,
Аж криваві в небі зорі
Світ оповідають,
Чорна туча іде з моря
І закрити хоче
Штирі сонці, і по нії
Блискавка мигкоче.

Бути-бути сього ранку
Великому грому,
І дощеві йти стрілами
З великого Дону!
Тут-то коп'ям проламатись
В полі половецькім,
Тут-то шаблям потріщати
В шеломи полвецькі
На сій річці, на Каялі,
Край тихого Дону…
О Руськая земле, земле!
Вертайся додому!

Ото й вітер, внук Стрибогів,
Замахав крилами
На Ігоря військо — з моря
Повіяв стрілами.
І движить земля і стогне,
Ріки текуть мутно,
Порох моле покриває,
Стяги мають смутно.
Ідуть з Дону, ідуть з моря
Половецькі сили,
Зі всіх сторін Ігореві
Полки обступили.
І бісові діли криком
Все поле укрили,
А червоними щитами
Русини покрили.

Закричали половчани,
Заіржали коні.
А ти, туре Всеволоде,
Стоїш на бороні!
Ти на військо половецьке

Прискаєш стрілами,
Ти гримиш об їх шеломи
Стальними мечами.
Куди скочиш, де посвітиш
Шеломом блискучим,
Там голови половецькі
Валяться на кучі.
І шеломи оварські
Щербаті валились,
Бо у тебе, Всеволоде,
Стріли закалились.

Якії ж то, мої браття,
Дорогії рани!
Він забув життя і шани,
Чернігів коханий.
Забув княжиї звичаї
І столицю ясну,
І княгиню свою милу,
Глібовну прекрасну.

4

Були віки Троянові,
Літа Ярослава,
Були бійки і Олега,
Сина Святослава,
Що, бувало, лиш крамоли
Мечем висікає
То по цілій землі Руській
Стріли розсіває.
Що, бувало, в Тьмуторкані
В стремено ступає,
А Ізяслав у Києві
Брязки зачуває, —

А Владимир Всеволодів
Хоч сам не без духу,
У Чернігові щоранку
Затикає вуха.
Тогді й самого Бориса,
Сина Вячеслава,
Привела на суд до себе
Олегова слава
І поклала на зелену
Кінську паполому
За обижу Олегові,
Князю молодому.
Там і князя Ізяслава
Вони доконали,
І Святополк свого батька
Із тої Каяли
Повелів на коні взяти,
На угорські коні,
Та відвезти до Києва
До церкви святої.

О, Олега Гориславця
Війни пам'ятались:
Тогді землі в усобицях
Росли й засівались,
І життя Дайбога внука
В крамолах губилось,
А з-за князів і їх людям
Віку вкоротилось.
Тогді рідко в землі Руській
Орачі співали,
А частіше коло трупів
Ворони кричали,
Та ще галич лепетала
І збирала діти,

Коли з ними на поживу
Хотіла летіти.

Тако-то, люди! Були бійки,
Були в нас і смути,
Та такої, як се була, —
Такої й не чути!
З рання світа до вечора
З вечора до світа
Летять стріли каленії,
Як град серед літа,
Гримлять шаблі об шеломи,
Коп'я молодецькі
Тріщать в полі чужоземнім,
В землі половецькій,
Чорна земля під копитом,
Як та рілля, зрита,
Всі костями засіяна
І кріплею злита.
Полягли там Всеволода
Полки головою,
І по цілій землі Руській
Ізійшли тугою…
А що ж мені зашуміло
Рано за горами?
А що ж мені задзвеніло
Ще перед зорями?
То князь Ігор своє військо
В поле завертає,
Бо жаль йому Всеволода,
Що вже погибає.
І билися день, і другий,
І третій день бились,
Та в полудень і Ігоря
Стяги повалились…

Тут-то браття розлучились
З берега Каяли,
Тут для себе кривавого
Вина не дістали.
Тут лиш військо докінчило,
Сватів напоїло,
А само за Руську землю
Землі попоїло.
Никне трава жалощами,
Листя ізсушились,
І дерево небологом
До землі склонилось.

5

Невесела ж бо то, брате,
Година настала:
Вже пустиня та повітря
Силу повкривала.
То в синах Дайбога внука
Злибіда ожила
І на землю Троянову
Дівою ступила;
І лебіжими крилами
Розплескала море
І у Дону, плескаючи,
Розбудила горе.
Розбудила врем'я тяжке,
Підійнялись фінни,
А у князів на поганих
Усобиця гине,
Бо брат брату став казати:
"Се моє, мій брате!"
"І се моє, і то моє!" —
Другий став казати,

І за мале, як велике,
Стали вимовляти
І самі на себе стали
Крамоли кувати.
А погані зі всіх сторін
Зволікали сили
І на рідну землю Руську
Бідою ходили…

О, далеко ж зайшов сокіл
К морю птахів бити,
Та храброго вже Ігоря
Полку не вскресити.
Жгля і Карна в Руську землю
З криком поскакали
І там в полум'ї червонім
Змагу вимивали.
І сплакались руські жони,
Стали голосити:
"Ой уже ж нам мужів наших
Мислю не змислити,
Ні мислею ізмислити,
Думою згадати,
Ні очима оглядати,
Ні гостини брати,
Ні золота, ані срібла
Не пересипати!"

Застогнав-бо вже і Київ
Жалем та тугою,
Зажурився і Чернігів
Напастю лихою,
Туга жятка розлилася,
Наробила жалю,
І печаль тече, жирує

По руському краю.
А князі усе на себе
Крамоли кували,
І погані Руську землю
Всюди оббігали,
І збирали дань по білці
Од кожного двору,
І сипали добром руським
По синьому морю.
Бо тії два Святославці,
Бо тії дві сили,
Всеволод і храбрий Ігор
Кривду розбудили,
Котру батько їх київський
Приспав було тихо…

О, великий Святослав той
Був половцям лихо!
Він розпудив їх полками,
Стальними мечами;
Він на землю половецьку
Наступив ногами,
Притоптав горби високі
І яри глибокі,
Змутив ріки і озера,
Висушив потоки;
І Коб'яка з лукомор'я
Вихром молодецьким
Він вихватив із залізних
Полків половецьких.
І попав Коб'як поганий
В Київ, у столицю,
В Святославові покої
В князеву гридницю.

Тож-то німці та венедці,
Греки та морава
Князя Ігоря не хвалять,
Хвалять Святослава.
Того гудять, бо він стратив
Полки молодецькі
І золото руське всипав
В ріки половецькі.
Ще й для себе, молодого,
Добув сідло нове,
Сів із свого золотого
В сідло кощійове.

6

Зажурилися забрала,
І весілля плаче,
І Святослав зажурився,
Смутний сон побачив.
"Снилось мені, — став казати, —
І бачили очі,
Що в Києві між горами
Спав я сеї ночі
І що ви коло постелі
Тисової стали
І чорною папломою
Мене одягали;
Що хтось мені вино черпав,
Вино синє було
І з тяжкою трутиною
Ізмішане було;
Що з порожніх черепашок
Жемчуг висипали
Мні на груди якісь люди
І мя милували;

Що в теремі злотоверхім
Стелю похитнуло
І дошки самі стояли,
Сволока не було;
Що ворони ті бісові
Всю ніч-вечір грали
Та у Плінська на болоні
Ліса оббивали…
А я шлю їх і не зішлю
На синеє море…"
"Княже! — мовили бояри, —
Ум забрало горе!
Се ж бо в тебе два соколи
Полетіло з хати.
З отня стола золотого
Щастя пошукати;
Пошукати Тьмуторкана,
Вернути додому
Або шеломом попити
Великого Дону.
То вже крильця тих соколів
То вже припішали,
Тії крильця вже погані
Шаблями обтяли,
А самих їх опутали
В залізнії пута,
Бо в день третій — пам'ятаєш? —
Темно було тута.
Два червоних стовпи згасло,
Дві сонці зтемніло,
І молодих два місяці
З ними потемніло.
То Олега й Святослава
Тьма обволочила,
То й на річці, на Каялі,

Тьма світ перекрила…
Горе-горе землі Руській
Великеє дуже:
Розсипались половчани,
Як гніздо пардуже,
Розсипались, розіллялись,
Морем затопили,
І буйство їх великеє
Дає фінну сили.
І вже ганьба перенеслась
І стала хвалою,
Уже й нужда підійнялась,
Тріснула на волю,
Уже й диво покотилось
По чистому полю.
І готськії діви грають
По синьому морю
І по березі співають,
Руським злотом дзвонять;
Вихваляють врем'я Буса,
Земсту Шараконя;
І милують тую земсту,
Як дитину мати!
[А нам уже, нам, дружині,
Весілля не мати!"]

7

Тоді Святослав великий
Сплакав за синами
І золоте слово мовив,
Змішане з сльозами:
"Ой Ігорю! Всеволоде!
Сини мої милі!
Рано ж бо ви половецьку

Землю заквилили.
Рано землю ту мечами
Стали заквиляти,
Рано, рано собі слави
Почали шукати.
Та нечесно ж то ви, діти,
Ворога побили,
Та нечесно ж кров погану
По землі пролили…
Знати серце ваше храбре
У горні стопилось,
Ще й до того у буйості
Само закалилось
Закувалось, закалилось,
Діти мої милі!
Чи ж сивині моїй срібній
Се ви учинили?..
Не виджу ж бо я все власті,
Ані війська много,
Багатого та сильного
Ярослава мого,
Мого брата Ярослава,
Що ходив війною
І з чернігівською биллю,
З биллю і чужою:
Із могутів, із татранів,
І із шелебирів,
Із топчаків, і ревугів,
І із голебирів,
Що без щита з захалявком
Полки криком били
І в прадідню собі славу,
Не в дзвони дзвонили.

Та сказали ж ви: самі ми
Слави захотіли,
Переднюю самі возьмем,
Задню переділим…
Ой Ігорю! Всеволоде!
Жаль мені вас, діти!
Чи б не диво мні, старому,
Та молодіти?
Таже в літах саме й сокіл,
Птиць високо гонить
І не дасть гнізда в обижу
З своїої оборони.
Але княже зло настало,
Пособи не буде,
Тепер внівеч обернулись
Години і люди!

Під шаблями половчанів
Кричать коло Ромен,
Володимир під ранами —
Всюди плач та гомін.
Туга князю Владимиру,
Глібовому сину.
А ти, княже Всеволоде,
Прихильного кинув!
Чи ж не міг би ти здалека
Мислю прилетіти,
Отня стола золотого
Спасти, поглядіти?
Таже веслами ти можеш
Волгу розкропити,
Таже шеломом ти можеш
Весь Дон перелити.
Якби ти був — здешевіли б
Половці погані:

Була б яга по ногаті,
Кощій по різані.
Таж ти можеш і посуху
Стрілити до Дону
Шерешірами живими
Глібового дому!

А ти, Рюриче й Давиде!
Правнуки орлові!
Чи ж не ваші ж то шеломи
Плавали по крові?
Чи ж не ваша ж то дружина
Літає на волі,
Як ті тури поранені
На чужому полі?
Вступіть, пани господарі,
В золотеє стрем'я
З обижу половецьку,
За лихеє врем'я.
За рідную землю Руську,
Зе Ігоря рани,
За буйного Святославця
Гримніть на поганих!

Ти, галицький Осмомисле,
Княже Ярославе!
На золотім столі своїм
Ти сидиш у славі.
Підпер гори угорськії
Злізними полками,
Заступив путь королеві,
Звів Дунайські брами,
Кидаючи через хмари
Кремінь до Дунаю,
Наряджаючи по ріках

Судна до Дунаю.
Твоя грізьба пролетіла
Помежи землями,
Ти Києву відмикаєш
Золотії брами.
З отня стола золотого
Острими стрілами
Ти стріляєш і султанів
Десь там за морями.
Стріляй, княже Ярославе,
Кончака лихого,
Половчина поганого,
Кощія старого,
За рідную землю Руську,
За Ігоря рани,
За буйного Святославця
Стріляй його, пане!

А ти, княже буй Романе,
І ти, Местиславе!
Ваші мислі храбра думка
Заносить до слави,
І по славу, по криваву,
Ви ходите сміло,
І плинете ви високо
В буйості на діло,
Як той сокіл, що в повітрі
Крила розширяє,
Коли птицю в своїм буйстві
Замогти бажає…
Бо папорги в вас залізні,
Шеломи латинські,
Ними трісла земля ціла
І сторони фінські:
І ятвяги, й деремела,

Литва й половчани
Склали луки і голови
Під тими мечами…
Князі! Князі! Вже Ігорю
Сонце світ закрило,
І дерево небологом
Листя обронило.
І по Рсі і Сулі стали
Городи ділити,
А храброго вже Ігоря
Полку не вскресити…
Вас Дон, князі, викликає,
Щоб ви полетіли,
І храбрії Ольговичі
На бійку поспіли!

Ой Інгварю, Всеволоде!
Ви руськая слава!
І всі три ви шестокрильці
Гнізда Местислава!
Не побійним ви жеребом
Власть забрали в руки,
Нащо ж вам шеломи злоті,
Щити лядські й луки?
Загородіть теє поле
Кріпкими щитами!
Зачиніть ворота полю
Острими стрілами
Та за рідну землю Руську,
За Ігоря рани,
За буйного Святославця
Вийдіть на поганих!

Ідіть, князі! Бо вже й Сула
Од половців стала

І не тече срібним струєм
До Переяслава.
Ба й Литва вже піднялася
На тих полочанів,
І Двіна тече болотом
Од крику поганих.
Там один лиш син Васильків,
Ізяслав Полоцький,
Брязнув острими мечами
В шеломи литовські.
Він притріпав було славу
Дідові Всеславу,
Але і сам покотився
На траву криваву,
Перекритий червоними
Вражими щитами,
Притріпаний литовськими
Острими мечами.
І лотовський князь поганий
Підняв його з крові,
Скотив його на постелю
Та й до нього мовив:
"Вже дружину твою, княже,
Птиці повкривали
І червону кров полоцьку
Звірі позлизали..."
Не було тут його брата,
Брата Брячислава,
Ні другого, Всеволода,
Коло Ізяслава.
Один душу жемчужную
Виронив із тіла
Через рану кривавую,
Злоте ожерілля,
І голоси ниють жалем —

Зникнуло весілля!
Трублять труби городенські...
Княже Ярославе,
І усі ви, князі, внуки
Та плем'я Всеславе!
Вкладіть мечі вережані,
Знизьте свої стяги,
Уже ж бо ви вискочили
Із дідньої слави:
Бо своїми крамолами
Ви погані стаї
Стали зводити на землю,
На руськії краї,
На руськую рідну землю,
На життя Всеслава,
Котрій уже й од половців
Насил на неслава!"

8

А Всеслав той на сьомому
Трояновім віку
Кинув жереб та й поїхав
По любую дівку.
І крюками, не ногами,
Піднявся на коні,
І прискочив до Києва
В залізнії броні,
І там собі тілько древком
Од копія свого
Дотикався до княжого
Стола золотого.
Із Києва звіром скочив
В північній години,
З Білгорода обісився

Ще в тумані синім.
І візницями тяжкими
Та трирогачами
Відчинив іще до рання
Новгородські брами;
Розбив славу Ярославу,
Полив сухі ниви,
І з Дудуток сірим вовком
Скочив до Немиги.
А в Немизі снопи стелять
Та все головами,
А молотять по головах
Стальними ціпами.
І на тоці життя кладуть,
Решетами сіють
І живую душу з тіла
Лопатами віють.
І береги на Немизі,
Низькі та криваві,
Не бологом засіяні —
Руськими костями…

Всеслав, було, людей судить,
Князям раду радить,
А сам вночі сірим вовком
І нудить, і вадить.
З Києва до Тьмуторкана
Ще до кур доскочить,
Путь Хорсові великому
Вовком перескочить.
Тому в Полоцькім дзвонили
Утреню в Софії,
А він чував аж у Київ
Дзвони голоснії.
Але дармо! В другім тілі,

Хоч і душа віща,
Та зазнає біди-лиха,
Як та і не віща.
На його-то, може, долю,
Долю нещасливу,
Боян віщий і ізмислив
Приспівку правдиву:
"Не тра, — каже, —
ні хитрому ні горазду бути,
бо і птиці гораздії
суда не минути..."

О, стогнати землі Руській
Не час, не годину,
Спом'янувши князів первих
Первую годину.
Не сил було пригвіздити
Владимира того
До київських гір високих,
Стола золотого.
То отож-то тепер стали
Стяги та коруги:
Одні стаги Рюрикові,
Давидові другі.
Но й Волинці носять роги,
Їм хоботи крають,
І їх коп'я на Дунаї
Славу їм співають.

9

Ярославни тихий голос
Незнакомий чує,
Зозулею рано-рано
Бідная воркує:

"Зозулею полечу я, —
Каже, — по Дунаї,
Обмочу рукав бобровий
На річці Каялі.
Вийму з князя молодого
Половецькі стріли
І утру криваві рани
На змученім тілі!"

Ярославна рано плаче
Дрібними сльозами,
У Путивлі на забралі
Воркує словами:
"Ой вітре мій, — каже, — вітре!
Буйнеє вітрило!
Чого ж ти, мій господине,
Віеш через силу?
Чого мечеш, чого гониш
Тії стріли фінські
На легеньких своїх крилах
На милого військо?
А чи ж мало тобі хмари
Віяти на гори
Та кораблі колисати
На синьому морі?
Чого ж ти, мій господарю,
Ти, моє весілля
По ковиллю степовому,
Як порох, провіяв?"

Ярославна рано плаче
Дрібними сльозами,
У Путивлі на забралі
Воркує словами:
"Дніпре славний!

Пробив же ти
Камінніï гори
Через землю половецьку
На синєє море!
Милував же ти на собі
Живі та здорові
Святославові байдаки
В степи Коб'якові;
Помилуй же й мого мужа,
Дніпре-господине,
Щоб не слала сліз до нього
Я на море синє!"

Ярославна рано плаче
Дрібними сльозами,
У Путивлі на забралі
Воркує словами:
"Сонце моє золотеє,
Сонце моє ясне!
Всім ти, сонце, єси тепле,
Всім ти, сонце, красне.
Чого ж лучі ті гарячі,
Ті пекучі дуже,
Ти пустило не на хмари,
А на військо мужнє?
І згагою серед поля
Луки їм спрагнуло
І тугою на безвідді
Тули їм заткнуло!"

10

Аж бризнуло синє море
Саме опівночі,
Ідуть змроки туманами,

Закривають очі.
Ігореві бог путь каже
З неволі додому,
На Руськую землю — к отню
Столу золотому.
Позгасали ще звечора
Вечірнії зорі.
Ігор спить не спить і чує,
Мислю мірить поле,
Мірить з Дону великого
До малого Донця.
Аж кінь заржав опівночі,
Що до сходу сонця.
І Овлур там за рікою
Свиснув на все поле,
Дає князю розуміти,
Що усе готове…
Але князю, знать, не бути!
Земля загуділа,
Застукала, загримала,
Трава зашуміла.
То вже вежі половецькі
З поля підіймались,
За Ігорем, за Овлуром
У погоню гнались.

А князь Ігор горностаєм
К трістю підбігає,
Скочив гоголем на воду,
На коня впадає;
З коня скочив босим вовком,
побіг лугом Донця
І соколом під туманом
Летить до схід сонця
І збиває сірі гуси,

Лебеді й тетерю
На голоднеє снідання,
Обід та вечерю.
Коли ж Ігор через степи
Соколом літає,
То Влур за ним сірим вовком
Ззаду підбігає.
І обидва студеную
Росу отрясали,
Бо обидва свої коні
Бистрі підірвали.

"Ой Ігорю! — Донець каже. —
Не мал тобі слави,
Землі Руської весілля,
Кончаку неслави!"

"Ой Донче мій! — Ігор каже. —
Не мал тобі слава,
Що милував ти на хвилях
Сина Святослава,
Що стелив траву зелену
Понад берегами,
Одягав туманом теплим
Попід деревами.
Стеріг його ти гоголем
На воді при вітрі,
Чайками на бистрих струях,
Черняддю в повітрі.
Чи ж не правда, — каже, — Стугна
Струю чудну має,
Бо чужі потоки зжерла,
Сама голодає.
І мутнії свої струї
Об корчі розтерла,

Молодому Ростиславу
Дніпра не відперла?
І на темнім не березі
Мати Ростислава
Оплакала молодого
Сина Ростислава.
Там і квіти зажурились,
Жалобою вкрились,
І дерева із тугою
До землі склонились.

11

Не сороки ж то на полі
Вились, скреготали —
То їздили Гзак з Кончаком
Та сліду шукали.
І ворони не каркали,
І галки замовкли,
Сороки не скреготали,
Полози лиш повзли.
А ятелі путь до річки
Тукотом справляють,
Соловії живим співом
Світ оповідають.

І мовить Гзак Кончакові:
"Ми жалю не маєм,
Коли сокіл в гніздо летить,
Соколича маєм,
Золоченими стрілами
Його розстріляєм!"

А до Гзака Кончак каже:
"Ми жалю не маєм,

коли сокіл в гніздо летить,
то ми дівку маєм,
опутаєм соколича
та й жалю не маєм!"

І мовить Гзак Кончакові:
"Ой брате мій, брате!
Коли його опутаєм,
Жалю будем мати.
Коли його опутаєм,
Осміють нас люди,
Бо не буде соколича,
І дочки не буде!
Тогді стануть на Каялі
Нас і птиці бити,
І у полі половецькім
Більше нам не жити!"

12

А пішло ж ходюче слово
Сталого Бояна
І на жінку молодую
Співака Когана,
Що жив колись у Олега
І у Святослава
Та хвалив стареє врем'я
Діда Ярослава:
"Хоч без плечей тобі тяжко,
Голово, стояти,
Але гірко і для тіла
Голови не мати..."
І як справді тілу тяжку
Без голови бути,

То так тяжко й землі Руській
Без Ігоря бути.

Сонце світиться на небі,
Небо освітилось,
А князь Ігор в землі Руській,
І все звеселилось.
І дівчата на Дунаї
Співають і в'ються,
І голоси через море
До Києва ллються.
Ігор їде Боричевом
У Київ на прощу
До святої матір-божі
В церкву Пирогощу.
Поклонився, помолився
І сів на посаді —
І городи всі веселі,
І сторони раді!

* * *

Колись-то ми князям старим
Співали, мій брате!
А потому і молодим
Прийшлось заспівати.
Слава ж Ігорю, Всеволоду,
Синам Святослава!
Владимиру Ігоричу
І дружині слава!
Здорові ж ви, князі, будьте!
Здорова, дружино!
Що боретесь за християнів,
Що погані гинуть...
Нехай гинуть поганії,
Як у воду камінь!

Зато буде князям слава,
А дружині — амінь.